

Sygn. akt **I ACa 1162/17**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 kwietnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Górecki /spr./

Sędziowie: SA Mariola Głowacka

SA Bogdan Wysocki

Protokolant: st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 18 kwietnia 2018 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **B. K.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej w P.**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 24 lipca 2017 r. sygn. akt XVIII C 872/16

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. w ten sposób, że określone w nim wynagrodzenie w kwocie 128.855,74 zł podwyższa do kwoty 605.278,60 zł (sześćset pięć tysięcy dwieście siedemdziesiąt osiem złotych sześćdziesiąt groszy);

b) w punkcie 3. w ten sposób, że zasądza od pozwanej na rzecz powódki 42.147,70 zł tytułem zwrotu kosztów procesu po ich stosunkowym rozliczeniu;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanej na rzecz powódki 30.175,20 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego po ich stosunkowym rozliczeniu.

Mariola Głowacka Marek Górecki Bogdan Wysocki

I ACa 1162/17

UZASADNIENIE

Powódka B. K. wniosła o zobowiązanie pozwanej (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w P. do złożenia oświadczenia woli o nabyciu na własność za wynagrodzeniem w kwocie 680.178,80 zł wybudowanej na zlecenie i ze środków powódki

sieci wodociągowej z rur (...) o śr. 125/7,4 mm na odc. (...) do(...), (...).P i kanalizacyjnej o śr. 250 mm z rur (...) prod. W. na odc. od (...) istn. do (...) = 656,25 m, położonych w ciągu ulicy (...) w P. na nieruchomości stanowiącej działki (...) (KW nr (...)) na odcinku odpowiednio (...) metrów od studni (...) do (...) zgodnie z protokołem zakończenia robót i odbioru technicznego z 11 lutego 2010 r. oraz protokołem odbioru końcowego z 12 lutego 2015 r.

Na żądane wynagrodzenie składają się: kwota 655.408,20 zł tytułem kosztów budowy sieci zgodnie z kosztorysem i załączonymi fakturami VAT, kwota 24.770,60 zł poniesionych przez powódkę z tytułu opłat rocznych za lata od 2011 do 2015 r. za umieszczenie urządzenia infrastruktury technicznej w pasie drogowym sieci wodnokanalizacyjnej. Jednocześnie powódka wniosła o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W piśmie z dnia 3 sierpnia 2016 r. powódka doprecyzowała żądanie pozwu w ten sposób, że zamiast zobowiązania pozwanej do nabycia sieci wodociągowo - kanalizacyjnej za wynagrodzeniem w wysokości 680.178,80 zł wniosła o zobowiązanie pozwanej do nabycia tej sieci za wynagrodzeniem w wysokości 655.408,20 zł oraz odrębnie wniosła o zasądzenie kwoty 24.770,60 zł tytułem zwrotu opłat za umieszczenie urządzeń infrastruktury technicznej w pasie drogowym.

Wyrokiem z dnia 24 lipca 2017 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli o następującej treści: „Pozwana (...) S.A. z siedzibą w P. (KRS (...)) nabywa od powódki B. K. (PESEL: (...)) prawo własności: a) sieci wodociągowej z rur (...) o śr. 125/7,4 mm na odcinku od (...) do(...) (...), b) sieci kanalizacyjnej o śr. 250 mm z rur (...), prod. W. na odcinku od (...) istn. do (...) = 656,25 m położonych w ulicy (...) w P. (działki nr (...), obręb P. S.) – za wynagrodzeniem w kwocie 128.855,74 zł (sto dwadzieścia osiem tysięcy osiemset pięćdziesiąt pięć złotych i siedemdziesiąt cztery grosze)”, w pozostałym zakresie powództwo oddalił i rozstrzygnął o kosztach procesu.

Podstawą tego orzeczenia są następujące ustalenia faktyczne:

Pozwana prowadzi działalność gospodarczą w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz poboru, uzdatniania i dostarczania wody.

Powódka B. K. była w 2008 r. właścicielem działek o numerach (...) położonych w rejonie ul. (...) w P.. Działki te powódka zamierzała sprzedać jako budowlane i w związku z tym planowała pobudować dla nich sieć wodociągowo-kanalizacyjną.

Pismem z dnia 11 czerwca 2008 r. powódka zwróciła się do pozwanej o wyrażenie opinii o możliwości podłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej budynków mieszkalnych wielorodzinnych planowanych na działkach o numerach: (...)

W odpowiedzi, pozwana pismem z dnia 23 czerwca 2008 r., poinformowała, że zaopatrzenie w wodę budynków mieszkalnych planowanych na tych działkach będzie możliwe po wybudowaniu odcinka sieci wodociągowej o średnicy 125mm z rur (...) w wydzielonej geodezyjnie drodze dojazdowej (o długości około 670 m) w nawiązaniu do wodociągu (o średnicy 160mm z rur (...)) zlokalizowanego w ulicy (...). Pozwana wskazała jednocześnie, że odprowadzanie ścieków sanitarnych z budynków mieszkalnych będzie możliwe po wybudowaniu odcinka kanału sanitarnego w wydzielonej geodezyjnie drodze dojazdowej o średnicy 20 mm z rur kamionkowych (o długości około 670 m) w nawiązaniu do kanału sanitarnego (o średnicy 200 mm z rur kamionkowych) zlokalizowanego w ul. (...). Pozwana poinformowała jednocześnie, że ani budowa powyższego uzbrojenia zaopatrzenia w wodę, ani budowa uzbrojenia odprowadzania ścieków sanitarnych nie jest ujęta w planach inwestycyjnych pozwanej.

Pismem z dnia 26 sierpnia 2008 r. powódka zwróciła się do pozwanej z prośbą o przygotowanie umowy przedwstępnej na budowę sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej zgodnie z opinią nr (...) z dnia 23 czerwca 2008 r. Powódka zadeklarowała, że uzbrojenie to wykona we własnym zakresie.

W dniu 9 września 2008 r., mając na uwadze, że przepisy dotyczące planowania i zagospodarowania przestrzennego nakładają na podmiot starający się o wydanie decyzji o warunkach zabudowy dla terenu, dla którego uzbrojenie wodno-kanalizacyjne nie jest wystarczające dla zamierzenia budowlanego, obowiązek zawarcia umowy gwarantującej wykonanie takiego uzbrojenia, strony zawarły umowę przedwstępną. W umowie tej pozwana zobowiązała się zawrzeć z powódką umowę o świadczenie usług w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania ścieków pod warunkiem wybudowania przez powódkę i na jej koszt:

- sieci wodociągowej o średnicy 125mm z rur (...) w drodze o nr. geod. (...) na odcinku o łącznej długości około 670 mb w nawiązaniu do istniejącego wodociągu o średnicy 160 mm wykonanego z rur (...), zlokalizowanego w ul. (...) wraz z przyłączami wodociągowymi (19 sztuk),
- sieci kanalizacji sanitarnej o średnicy 200 mm z rur (...) lub (...)w drodze o nr. geod. (...)o łącznej długości około 670 mb w nawiązaniu do istniejącego kanału sanitarnego średnicy 250 mm wykonanego z rur (...), zlokalizowanego w ul. (...) wraz z przyłączami kanalizacji sanitarnej (19 sztuk) (§1 ust. 3 umowy).

Strony postanowiły, że powyższe zobowiązanie będzie wiążące dla pozwanej do dnia 9 września 2010 r. (§ 1 ust. 4 umowy). Strony postanowiły również, że wartość sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej dla potrzeb wykupu zostanie ustalona metodą dochodową (wartości bieżącej netto) na podstawie zaktualizowanych przepływów pieniężnych dotyczących sieci, w oparciu o piętnastoletni okres prognozy (łącznie z wartością rezydualną), z zastosowaniem stopy dyskontowej ustalonej na podstawie średniej rentowności obligacji skarbowych o różnym terminie wykupu (§ 3 ust. 1).

W dniu 11 lutego 2009 r. między stronami doszło do negocjacji, których przedmiotem były zagadnienia budowy objętych pozwem sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w P., umożliwiającej zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków sanitarnych z 19 budynków mieszkalnych jednorodzinnych. W toku negocjacji strony ustaliły, że powódka wybuduje sieć własnym kosztem i staraniem, zgodnie z uzgodnioną uprzednio z pozwaną dokumentacją techniczną. Strony w toku negocjacji zgodziły się także, iż sieć może być na wniosek powódki przedmiotem wykupu przez pozwaną, na podstawie odrębnej umowy. Jednocześnie strony ustaliły, że wartość sieci dla potrzeb wykupu zostanie ustalona metodą dochodową (wartości bieżącej netto) na podstawie zaktualizowanych przepływów pieniężnych dotyczących sieci, w oparciu o piętnastoletni okres prognozy (łącznie z wartością rezydualną), z zastosowaniem stopy dyskontowej ustalonej na podstawie średniej rentowności obligacji skarbowych o różnym terminie wykupu. Strony ustaliły, że przepływy pieniężne dotyczące sieci wodociągowej zostaną określone m.in. w oparciu o: przychód ze sprzedaży wody osiągnięty przez pozwaną przy wykorzystaniu sieci wodociągowej w roku poprzedzającym datę złożenia wniosku o wykup, ustalony w oparciu o: faktyczne zużycie wody uzyskane bezpośrednio z sieci wodociągowej (jeżeli wykup ma miejsce po okresie dłuższym niż użytkowania sieci wodociągowej), szacunkowe zużycie wody określone na podstawie ilości osób bezpośrednio korzystających z sieci wodociągowej oraz przeciętnego zużycia wody na osobę (jeżeli wykup ma miejsce w okresie krótszym niż rok użytkowania sieci wodociągowej), koszty generowane przez sieć wodociągową ustalone w oparciu o jednostkowy koszt produkcji i dystrybucji 1 m³ wody oraz ścieków ponoszony przez pozwaną w ostatnim okresie obliczeniowym, aktualne stawki amortyzacji, podatku od nieruchomości oraz opłaty za umieszczenie urządzeń infrastruktury technicznej w pasie drogowym.

Powódkę w czasie tych negocjacji reprezentował jej ojciec J. R..

Protokół uzgodnień z negocjacji z dnia 11 lutego 2009 r. został przez pozwaną wysłany do powódki w dniu 17 marca 2009 r.

Starosta (...), w dniu 20 kwietnia 2009 r. wydał decyzję nr (...) o zatwierdzeniu projektu budowlanego i udzieleniu powódce pozwolenia na budowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (kategoria (...) w P. przy ulicy bocznej od ul. (...)

na gruntach o numerach ewidencyjnych:(...) według projektu W. G. i M. R. z zachowaniem warunków określonych w decyzji.

W oparciu o tę decyzję powódka w dniu 29 lipca 2009 r. rozpoczęła budowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Wykonawcą robót budowlanych, na podstawie umowy nr (...) z dnia 16 czerwca 2009 r., było Przedsiębiorstwo Budowlano - Usługowe (...). W trakcie robót systematycznie dokonywano odbiorów technicznych, w których uczestniczyli przedstawiciele pozwanej.

Roboty budowlane związane z tą inwestycją zakończyły się w listopadzie 2009 r.

Pismem z dnia 8 stycznia 2009 r. wybudowana sieć wodociągowa i kanalizacyjna została zgłoszona pozwanemu do odbioru technicznego.

Podczas odbioru końcowego w dniu 12 lutego 2015 r. (w trakcie którego również byli obecni przedstawiciele pozwanej) uznano, że roboty zostały wykonane zgodnie z dokumentacją techniczną i prawidłowo pod względem technicznym, a odbierany obiekt odpowiada przeznaczeniu.

W wyniku opisanych wyżej prac zostały przez powódkę pobudowane sieci wodociągowa z rur (...) o śr. 125/7,4 mm na odcinku (...) do (...), (...)m i kanalizacyjna o średnicy 250 mm z rur (...), prod. W. na odcinku od (...) istn. do (...), (...) m położone w ciągu ulicy (...) w P.. Zostały również wykonane przyłącza do wszystkich działek.

Obecnie sieć ta jest użytkowana przez właścicieli nieruchomości do których sieć dociera, w tym przez duże centrum tenisowe z hotelem. Za pomocą tej sieci pozwana zaopatruje właścicieli przyłączonych działek w wodę oraz odprowadza ścieki. Część z działek należących wcześniej do powódki została sprzedana.

Koszt budowy opisanych sieci powódka poniosła z własnych środków.

Decyzją z dnia 12 grudnia 2014 r. Burmistrz Miasta P. ustalił opłatę za umieszczenie przedmiotowych urządzeń infrastruktury technicznej w pasie drogowym drogi gminnej w P. w wysokości 4.891,20 zł. Jak dotąd opłaty te ponoszone są przez powódkę.

W dniu 25 lipca 2012 r. powódka złożyła u pozwanej wniosek o wykup pobudowanych przez siebie urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, za kwotę 772.000 zł.

Pozwana zaproponowała powódce wykupienie sieci za wynagrodzeniem obliczonym metodą dochodową na kwotę 37.352 zł. Powódka nie przystała jednak na tę propozycję.

W dniu 18 listopada 2015 r. przed Sądem Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu odbyło się, na wniosek powódki, posiedzenie pojednawcze w związku z zawezwaniem pozwanej do próby ugodowej w sprawie o wykup sieci. Do ugody jednak nie doszło.

Na gruncie ustalonych okoliczności faktycznych Sąd Okręgowy uznał powództwo za częściowo zasadne.

Wskazał, że zgodnie z art. 49 k.c., urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne podobne urządzenia nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzi w skład przedsiębiorstwa (§ 1). Osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej.

Spór między stronami ogniskował się wokół tego, jak należy ustalić odpowiednie wynagrodzenie za jakie pozwana winna nabyć własność urządzeń. Powódka podnosiła, że winno ono zostać ustalone metodą odtworzeniową i odpowiadać rzeczywiście poniesionym przez nią kosztom (udokumentowanym fakturami). Zdaniem pozwanej zaś,

wynagrodzenie to podlegało ustaleniu metodą dochodową. W ocenie Sądu Okręgowego trafne jest stanowisko pozwanej spółki.

Strony w dniu 11 lutego 2009 r. uzgodniły w formie „Protokołu uzgodnień z negocjacji przeprowadzonych w dniu 11 lutego 2009 r.”, że wartość sieci dla potrzeb wykupu zostanie ustalona metodą dochodową (wartości bieżącej netto) na podstawie danych opisanych szczegółowo w porozumieniu. Powyższe uzgodnienia stanowiły de facto powtórzenie tożsamyh uzgodnień poczynionych przez strony w umowie przedwstępnej z dnia 9 września 2008 r. Nie budziło wątpliwości Sądu, że przedmiotowe uzgodnienia przyjęły formę umowy między stronami regulującej sposób wykupu sieci przez pozwaną (dopuszczalnej na zasadzie swobody umów), której postanowienia były dla każdej ze stron wiążące. Powódka nie była zatem uprawniona do domagania się ustalenia tego wynagrodzenia w inny sposób. Choć co do zasady wynagrodzenie za wykup winno odpowiadać aktualnej na datę wykupu wartości kosztów pobudowania sieci, to jeśli strony dokonały w tym zakresie odmiennych ustaleń, są one wiążące przy ustalaniu wysokości tego wynagrodzenia.

Powódka nie kwestionowała wysokości wynagrodzenia ustalonego przez pozwaną metodą dochodową na kwotę 128.855,74 zł. W konsekwencji Sąd przyjął, że pozwana zobowiązana jest do wykupu sieci za wynagrodzeniem odpowiadającym tej właśnie kwocie.

Skoro w powołanych wyżej umowach (porozumieniach) strony nie zobowiązywały się do zawarcia umowy o wykup pobudowanych przez powódkę sieci (a jedynie dopuścili możliwość wystąpienia przez powódkę z wnioskiem o wykup), nie można uznać, by były one umowami przedwstępnymi wykupu tychże sieci. W konsekwencji przywołany przez pełnomocnika przepis art. 389 k.c. jest irrelevantny z punktu widzenia oceny skuteczności tych umów w zakresie, w jakim odnoszą się one do określenia sposobu ustalenia wynagrodzenia za wykup. Sama zaś okoliczność, że strony nie zawarły umowy przedwstępnej wykupu sieci nie determinuje oceny, iż nie było możliwym dokonanie przez nich wiążących ustaleń co do sposobu określenia wynagrodzenia na wypadek takiego wykupu.

To mając na uwadze, Sąd zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli o wskazanej w wyroku treści. Bezzasadne w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Nie było w szczególności zasadne żądanie zasądzenia od pozwanej kwoty 24.770,60 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie tytułem zwrotu poniesionych przez powódkę opłat za umieszczenie urządzenia infrastruktury technicznej w pasie drogowym. Obowiązek uiszczenia przedmiotowej opłaty obciąża właściciela sieci jako zajmującego pas drogowy (art. 40 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych), a tym jest nadal powódka.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie 100 k.p.c., stosunkowo je rozdzielając.

W apelacji od tego wyroku, w części oddalającej powództwo w zakresie kwoty 526.552,46 zł, powódka zarzuciła naruszenie:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną i niewszechstronną ocenę materiału dowodowego, prowadzącą do poczynienia błędnych ustaleń faktycznych,
- art. 229 k.p.c. poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że powódka uznała hipotetyczną wartość wynagrodzenia liczoną metodą dochodową,
- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niedostateczne uzasadnienie wyroku,
- art. 5 k.c. poprzez ukształtowanie wynagrodzenia za wykup sieci z naruszeniem zasad współżycia społecznego,
- naruszenie art. 49 § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwą wykładnię i błędne zastosowanie,
- naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwą wykładnię i błędne zastosowanie,

- naruszenie art. 353¹ § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwą wykładnię i błędne zastosowanie,
- naruszenie art. 9 ust. 2 pkt 1 i 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez jego niezastosowanie.

Wskazując na te zarzuty, skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli o nabyciu własności przedmiotowej sieci za wynagrodzeniem w kwocie 655.408,20 zł, ewentualnie o uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Wniosła też o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powódki zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie w znacznym zakresie.

Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, przyjmując je za własne.

Skarżący nie kwestionuje w istocie poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, ale ich subsumcję pod zastosowane w sprawie normy prawne, co uzasadnia podnoszenie zarzutów naruszenia prawa materialnego. W szczególności, nie do sfery faktów, a ocen należy charakter prawny zawartych przez strony umów i uzgodnień oraz ich moc wiążąca.

I tak, bez obrazy art. 390 § 1 k.c. przyjął Sąd Okręgowy, że umowy z dnia 9 września 2008 r. – w części dotyczącej wykupu sieci – nie można kwalifikować jako umowy przedwstępnej. Umowa nie przewidywała bowiem zobowiązania do zawarcia w przyszłości umowy przeniesienia własności sieci, a tylko stwarzała taką możliwość, na określonych w niej warunkach. Charakter umowy przedwstępnej miało jedynie zobowiązanie do zawarcia umowy o świadczenie usług w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania ścieków pod warunkiem wybudowania sieci.

Oceniając moc wiążącą postanowień tej umowy i protokołu uzgodnień z negocjacji z dnia 11 lutego 2009 r. o tożsamej treści, trzeba odwołać się do treści art. 49 § 2 k.c. stanowiącego ustawową regulację zasad wykupu urządzeń przesyłowych.

W przepisie tym ustawodawca przewiduje jako zasadę odpłatne przeniesienie własności „za odpowiednim wynagrodzeniem”.

Jak słusznie podkreśla skarżący i co też wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 lutego 2017 r. (II CSK 340/16, Legalis nr 1587559), przy wykładni tego pojęcia należy mieć na uwadze, że chodzi o wynagrodzenie dla właściciela urządzeń, który poniósł koszty ich budowy, a więc o wynagrodzenie jego szkody, jaką poniósł na skutek przeniesienia własności tych urządzeń na rzecz osoby, która nie poniosła kosztów ich budowy, a uzyska w swoim majątku odpowiednią wartość w wyniku nabycia ich własności. O „odpowiednim wynagrodzeniu” będzie w takiej sytuacji decydować wartość rynkowa tych urządzeń, a jeżeli są to urządzenia niespotykane w normalnym obrocie, wartość ustalona według kosztów ich budowy. Wskaże ona bowiem wartość, o jaką zmniejszył się majątek właściciela urządzeń, który poniósł koszty ich budowy i utracił ich własność w wyniku zbycia.

Odpowiednie wynagrodzenie ustala się zatem z punktu widzenia interesów ekonomicznych właściciela gruntu, podlegającego przymusowemu wykupieniu lub obciążeniu na rzecz innego podmiotu. Jest to zrozumiałe, skoro to wartość majątku właściciela gruntu ulega obniżeniu w wyniku zbycia i tę właśnie stratę ma pokryć „odpowiednie wynagrodzenie”. Wysokość takiego wynagrodzenia musi zatem pozostawać w normalnym związku przyczynowym ze stratą majątkową, jaką poniósł zbywca urządzeń.

Wynagrodzenie z art. 49 § 2 k.c. nie powinno być zatem ustalane z perspektywy kosztów i przychodów jakie przyniesie przedsiębiorcy nabycie urządzeń przesyłowych, w tym między innymi kosztów eksploatacji tych urządzeń, jakie będzie

musiał ponosić oraz z uwzględnieniem zysków i strat jakie przynosi sieć. Po pierwsze bowiem, mamy tu do czynienia z wynagrodzeniem za stratę majątkową jaką ponosi właściciel urządzeń w wyniku ich zbycia na rzecz przedsiębiorcy, a nie świadczeniem jakie ma zapłacić przedsiębiorca za osiągnięcie przychodów wynikających z wykupu urządzeń. Po wtóre, przedsiębiorca ponosi koszty eksploatacji urządzeń oraz straty i osiąga zyski związane z ich eksploatacją już od chwili podłączenia urządzeń do swojego przedsiębiorstwa, nie wynikają one zatem z nabycia tych urządzeń od właściciela, lecz z ich eksploatacji. Nie pozostają więc w normalnym związku przyczynowym z wykupieniem urządzeń na podstawie art. 49 § 2 k.c., a nabycie to może wręcz zmniejszyć koszty eksploatacji o opłaty za użytkowanie urządzeń, wynikające z umowy eksploatacyjnej. Po trzecie, faktycznie niemożliwe, a przynajmniej wysoce utrudnione jest wyliczenie takiego wynagrodzenia, w oparciu o przychody lub straty, jakie może ponieść przedsiębiorca przesyłowy w wyniku nabycia urządzeń. Urządzenia te bowiem są połączone z przedsiębiorstwem przesyłowym i eksploatowane z całym tym przedsiębiorstwem. Wyodrębnienie kosztów, zysków i strat jakie przynosi eksploatacja samych tylko tych właśnie, określonych urządzeń jest znacznie utrudnione, jeżeli nie w ogóle niemożliwe.

Artykuł art. 49 § 2 k.c. nie stoi jednak na przeszkodzie temu, aby strony zawarły umowę dotyczącą tytułu prawnego do korzystania z urządzeń przesyłowych. Ustawodawca w zapisie „chyba, że strony w umowie postanowiły inaczej” – pozostawił stronom pewną swobodę decyzyjną. Z uzasadnienia projektu ustawy wynika, iż intencją ustawodawcy w zakresie zawarcia umowy wyłączającej roszczenie z art. 49 § 2 k.c. było zapewnienie przedsiębiorcy przesyłowemu tytułu prawnego do korzystania z urządzeń sfinansowanych przez inną osobę, z zapewnieniem stronom swobody decyzji, co do charakteru tego tytułu (rzeczowy, obligacyjny) oraz warunków jego uzyskania (odpłatnie, nieodpłatnie). Do takich samych wniosków prowadzi analiza językowa i funkcjonalna art. 49 § 2 k.c. Sens tamowania umową roszczenia osoby, która sfinansowała koszty budowy urządzeń, istnieje, bowiem tylko wtedy, gdy umowa ta rzeczywiście reguluje tytuł prawny przedsiębiorcy przesyłowego do urządzeń. Natomiast w sytuacjach, w których strony nie ukształtowały umownie tytułu prawnego przedsiębiorcy do urządzeń w sposób odpowiadający ich interesom lub zawarte porozumienie okazało się nieważne, nieskuteczne bądź jego byt prawny ustał, nie ma przeszkód prawnych do skorzystania z roszczenia o wykup urządzeń przyłączonych do sieci. Przyjąć, zatem należy, iż cytowany zapis z art. 49 § 2 k.c. dotyczy jedynie umowy, w której strony skutecznie, trwale lub czasowo rozwiązały problem tytułu prawnego przedsiębiorcy przesyłowego do urządzeń, a nie jakiegokolwiek umowy, która założenia tego nie spełnia (por.: wyrok SN z dnia 25 lutego 2016 r. III CSK 137/15, Legalis Nr 1460987).

W okolicznościach sprawy strony nie zawarły umowy regulującej tytuł prawny pozwanej do urządzeń infrastruktury przesyłowej, umowa z dnia 9 września 2008 r. i późniejszy protokół uzgodnień przewidywały przecież jedynie możliwość jej zawarcia w przyszłości. Odmowa zawarcia umowy przez przedsiębiorcę lub osobę, która sfinansowała budowę urządzeń i jest ich właścicielem – aktualizuje zaś możliwość zaspokojenia tego roszczenia przez sądowe stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia ze skutkiem określonym w art. 64 k.c. i art. 1047 kpc. W sytuacji zaś, gdy przeniesienie własności następuje wskutek dochodzenia roszczenia z art. 49 § 2 k.c., sąd zobowiązany jest – zgodnie z tym przepisem – ustalić wysokość odpowiedniego wynagrodzenia (E. Skowrońska-Bocian, M. Warciński, Komentarz, 2015 r, t. I, art. 49, Nb 10).

Przyznać zatem należało rację skarżącemu, że rozliczenie wykupu urządzeń przesyłowych powinno w sprawie nastąpić według kryterium odpowiedności wynagrodzenia – w znaczeniu metody odtworzeniowej. To zaś obligowało Sąd do zbadania wartości szkody jaką poniósł powód budując urządzenia przesyłowe. Co już akcentowano, o „odpowiednim wynagrodzeniu” nie będzie tu decydować wartość rynkowa tych urządzeń, ze względu na ich niewystępowanie w normalnym obrocie, a wartość ustalona według kosztów ich budowy. Jak wskazuje się w judykaturze, osoba której przysługuje prawo zgłoszenia roszczenia o nabycie własności urządzeń sieciowych przez przedsiębiorcę, który przyłączył je do swojej sieci, musi wykazać poniesienie kosztów budowy tych urządzeń. Powinny być one udokumentowane w poniesionej wysokości, z uwzględnieniem dobrej jakości świadczenia. Mogą to być rachunki dotyczące zainstalowanych urządzeń, może to być także wartość własnej pracy osoby uprawnionej według średnich kosztów takiej pracy (por.: wyrok SA w Krakowie z dnia 20 listopada 2013, I ACa 1108/13). Powódka dla wykazania roszczenia zaofiarowała dowody z faktur, umowę z dnia 16 czerwca 2009 r. z wykonawcą sieci P. C., a także dowód z jego przesłuchania.

Pozwana kwestionowała w toku procesu załączone do pozwu faktury i fakt objęcia nimi należności za wykonane usługi, których efektem miały być sieci objęte pozwem. Zanegowała też objęcie pozwem należności z tytułu faktury VAT nr (...)(...) jako dotyczącej wynagrodzenia za wykonane przyłącza. Zarzuciła też niewykazanie, że proces inwestycyjny się zakończył i w związku z tym zakwestionowała fakt zrealizowania objętego pozwem zamierzenia inwestycyjnego.

Zaprzeczenie faktom udokumentowanym, nie zostało jednak poparte żadnym merytorycznym zarzutem ze strony pozwanego np. co do zakresu prac, ilości czy rodzaju zużytych materiałów, zawyżenia ceny usługi. Skoro zaś wykonanie robót za określoną kwotę, wynika także z umowy z ich wykonawcą i potwierdzone zostało jego zeznaniami, a dodatkowo faktem stała się eksploatacja urządzeń i ich włączenie do infrastruktury przedsiębiorstwa pozwanego, bez zastrzeżeń co do walorów technicznych i użytkowych, nie można mieć wątpliwości, nie tylko co do wysokości kosztów poniesionych przez powódkę, ale także co do sfinalizowania inwestycji.

Skuteczne okazały się jedynie zastrzeżenia co do zaliczenia w poczet odpowiedniego wynagrodzenia kosztów pobudowania przyłączy. Z oświadczenia pełnomocnika pozwanej złożonego na rozprawie w dniu 24 kwietnia 2017 r., zdaje się wynikać, że pozwana ostatecznie tylko tą pozycję kosztów kwestionuje.

W art. 15 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 139) ustawodawca uregulował podział obowiązków związanych z realizacją i poniesieniem kosztów infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, wprowadzając zasadę, iż osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci zapewnia na własny koszt realizację budowy przyłączy do sieci, studni wodomierzowej, pomieszczenia przewidzianego do lokalizacji wodomierza głównego i urządzenia pomiarowego. Roszczenie o wykup urządzeń przesyłowych, o którym mowa w art. 49 § 2 k.c., nie obejmuje zatem przyłączy kanalizacyjnych i wodociągowych wskazanych w art. 2 pkt 5 i 6 tej ustawy (por.: wyrok SN z 25 lutego 2016 r., III CSK 137/15, Legalis nr 1460987).

Należne powodowi wynagrodzenie stanowi zatem sumę należności z wszystkich przedstawionych faktur (655.408,5 zł), pomniejszoną o wartość 50,129,90 zł wynikającą z faktury (...), obejmującą koszt realizacji przyłączy, a zatem kwotę 605.278,6 zł.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że wynagrodzenie zasądzone w kwocie 128.855,74 zł podwyższył do kwoty 605.278,6 zł.

Modyfikacji wymagało też orzeczenie o kosztach procesu przed sądem pierwszej instancji – z uwzględnieniem, że powódka wygrała ostatecznie spór w blisko 90 %. Stosując zasadę stosunkowego rozdzielania kosztów procesu z art. 100 kpc, należało zatem zasądzić od pozwanej na jej rzecz 90% poniesionych przez nią kosztów procesu, wynoszących łącznie 48.426 zł (opłata od pozwu w kwocie 34.009 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 14.400 zł i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł), a zatem sumę 43.583,40 zł, podczas gdy powódkę należało obciążyć obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanej 10 % kosztów jej zastępstwa procesowego wynoszących z opłatą od pełnomocnictwa 14.417 zł, a zatem sumą 1.441,70 zł. Przy wzajemnej kompensacie tych należności, ostatecznie powódce należał się od pozwanej zwrot kwoty 42.141,70 zł.

W pozostałym zakresie apelację oddalono – w oparciu o art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono z uwzględnieniem, że również w instancji odwoławczej powódka wygrała spór w 90 %. Rozdzielając koszty procesu stosunkowo – zgodnie z art. 100 kpc – należało zasądzić od pozwanej na rzecz powódki 90 % kosztów poniesionych przez nią na tym etapie sporu i wynoszących 34.428 zł (opłata od apelacji w kwocie 26.328 zł i wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 8.100 zł), to jest sumę 30.985,20 zł, a pozwanej od powódki należał się zwrot 10% poniesionych przez nią kosztów zastępstwa procesowego to jest 810 zł. Wynikiem wzajemnej kompensacji tych należności jest nałożony na pozwanego obowiązek zapłaty na rzecz powódki kwoty 30.175,20 zł.

SSA Mariola Głowacka SSA Marek Górecki SSA Bogdan Wysocki

--	--	--